

part central de la Romània, quan no tenint el llatí el diftong AI, i no havent après d'imitar-lo, la gent rude solia pronunciar desacuradament A en lloc de AI: d'aquí una pronúncia vulgar (G)UADANIARE que podem atribuir al llatí familiar tardà. Comuna a tota la meitat central de la Romània: it. *guadagnare*, retorom. (g)uadagnar, -er, fr. ant. *gaaignier* (avui *gagner*), oc. *gazanhar* i el català; Romania, Sardenya i la Hispània no mediterrània hi romangueren refractàries, car solament se'n troben alguns brots dèbils i esporàdics en castellà i gallegoportuguès; el cast. *guadaña* 'dalla' ve d'un germanisme de la mateixa família, però amb base, significat i formació absolutament diferents; el cast. *ganar*, i port. ant. *gāar*, no tenen relació etimològica amb el nostre *guanyar* sinó amb el nostre GANA. Veg. REW, 9843; DCEC (GUADAÑA, GANAR); FEW xvii, 461-8.

En català antic l'evolució fonètica conduí a través de *guaðanyar* (grafiat imperfectament *guasanyar/guaz-/guadanyar*), a *guaanyar*, trisíl·lab (amb dues *aa* seguides), i contret finalment en *guanyar*. D'aquelles maneres el trobem encara en els nostres textos més antics. Així trobem encara sovint la grafia *guasanyar* en Llull i en textos poètics, i esporàdicament en alguns altres; i la forma *guaanyar* es manté encara amb *aa* doble en d'altres del S. XIII, com Arnau de Vilanova i algun text legal de tradició manuscrita arcaica, entre altres en els *CostTort.*: «ja sia ço que molts hòmens meten lurs blats i lurs fruyts --- a secar en estranyes eres e en estranyes honors ---, aquí —entren ne isquen e que-y estien --- jens per tot aylò servitut no-y ha ne-y *guaayna*; aylò mateix s'es si algú fa versar aygues de son alberc --- en plaça d'altre, o-y obra portal e-y faça portes: ja sia ço que per lonc temps ús ne faça, no-y ha ne-y pot aver possessió, ne la-n *guaayna*» (ed. Ol., 129; III, xi, § 5); i notem que el variant *jaumina goanyar* (infra) no és allòtrop gràfic del *guanyar* definitiu sinó lleu variant del *guaanyar* arcaic amb *ua'/o'*.

En el cast. *guadaña* (cf. romanalles escadusseres, en variants de DALLA) i en algunes poques mostres ultrapiurenaiques (especialment derivats) resten escasses i decadents supervivències de les accs. estrictament agrícoles d'aquesta arrel germànica: fr. ant. i dial. *gāim*, -in 'farratge', fr. mod. *regain* 'redall', oc. ant. *gazanha* «terre en culture», *gazanbatge*, *gazanbesc*; i fins quelcom de pecuari.¹ En la resta del romànic aquest verb i quasi tots els seus derivats, han quedat, com en català, reduïts des d'antic a l'aplicació figurada d'adquisició, profit, superació. Però això amb amplíssim desenvolupament, i algunes ramificacions, que ja podem documentar i distingir en la literatura medieval. A saber:

A) 'Adquirir profit, beneficis' intr. o ús absolut: «Si imprudència ha ab què pusca *guasanyar*, prudència no ha ab què pusca perdre», o sigui 'no existeix res en què es pugui un avantatjar pel fet de ser imprudent, ni res en què hi pugui un perjudicar-se pel fet de ser prudent': Llull (*Mil Proverbis* xiv, O. C., 412.11); «Un de aquells hòmens que'l mercader convidats havia, li demanà per què se alegrava com perdia, ne per

què se entristava com *guasanyava*» (id. *Merav.*, Ag. II, 162); encara sentit abstracte si bé ja tirant cap a B.

B) Tr. 'obtenir, aconseguir': «Entès que ab ço que hom ha, pot *gosanyar* ço que no ha, si segueix la fita la qual és creat» (id. I, 178); i cada cop més pedestre i quotidià (ço que fa comprensible l'ús en un estat fonètic ja més avançat): «un mercader era en una ciutat qui havia *guanyats* molts diners» (ibid. I, 27.1f.); «lo Soldà deseparà lo camp e tots los altres, e --- Tirant véu --- los seus ab molta alegria --- a cavall per voler *guanyar* de la roba <'impedimenta, béns'> dels enemics --- e Tirant jamés ho volc consentir --- dient-los —Ara no *guanyarem* honor neguna, e demà haurem la honor e la roba» (II, 143); «és bon rey d'armes e darà la honor a aquell qui la sabrà *guanyar*», JoMartorell (I, 165); i també hi ha la forma *guanyar* en el passatge de *Blanq.* en construcció absoluta que cito infra per *guany*.

C) Tr. amb acusatiu de cosa 'ser vencedor d'una contesa (pacífica o armada)': «los de Balaguer --- enviaren-nos missatge --- que tot ho havíem *goanyat* --- lo castell --- que'l tendria en factat, e que aquell que *goanyaria* lo pleyt entre En Guerau e la Comtessa, que li retés el lo castell, Jaume I (§ 43, Ag. 73); *guanyar la victòria*, *guanyar lo combat* --- Lacav.; «una polida / --- / gentil burgesa, / flor de bellesa / de tot París, / un jorn de pris / hon yo junyí, / —e lo *guanyí*— / a sa requesta, / me mostrà festa / e-m féu saber / ---», JRoig (*Spill*, 1520). «Tornarem a lluitar, / tornarem a sofrir, / tornarem a *guanyar!*», les paraules, ai!, profètiques (fins l'última!) del President Màrtir, febrer de 1939.

Un enllaç natural de B, que ja ens conduceix cap a C, el formen frases que primitivament serien de B usat en construcció absoluta: «A tu plàcia voler-nos fer part dels tresors e desferra que tu has ocupats en lo camp --- dels enemics --- —E com podeu vosaltres pensar yo fes tal cosa? --- si nosaltres --- havem sabut *guanyar* exint del setge com a virtuosos cavallers --- per què demanar ço que a vosaltres no pertany?»; «Los turcs com los veren axí anar prengueren-se a cridar --- ju fugen! Los de peu lançaren los pavesos --- los altres les ballestes per córrer detrés los enemics crestians; los de cavall aquell qui més podia córrer --- se pensava més *guanyar* e --- lançaven les cubertes perquè anassen pus laugers, e Tirant --- vehia venir tots desbaratats e --- alça la bandera que portava e totom s'aturà e --- Tirant ordonà que lo Duc de Pera ferís primer e --- se posà enmig dels enemics combatent molt virtuosament ---» (II, 105; I, 245).

D) Tr. 'conquistar': «En Simon de Montfort, qui tenia la terra de Carcassès, e de Badarrès, e en Tolzà ço que-y havia *goanyat* lo Rey de França, volc haver amor ab nostre pare ---»; «Vós nos havets parlat de conquerir lo regne de Maylorques --- anaré ab Vós ab cent cavallers armats a ma messió e --- les galees qu' estien armades per mi, e servir-vos-he en aquela terra tro que Déus la-us do a *goanyar*», Jaume I (*Cròn.*, §§ 8, 51, Ag., 15, 85); acc. que a l'Edat Mitjana es troba en pocs autors cat.: el cas que en cita *AlcM* no és de Muntaner, sinó dels títols que hi posen els pu-